

AgEcon Search-é pedig gazdasági, mezőgazdasági és kormányzati szakértőkből áll. A könyvtár- és információtudományra specializálódott E-LIS szolgáltatást három bizottság irányítja: egy adminisztratív, egy műszaki és egy szerkesztői.

A tíz legnagyobb tematikus repozitórium jellemzőinek összehasonlítása alapján a következő általános megállapítások tehetők:

- a legnagyobb gyűjtemények még 2000 előtt indultak (a PMC kivételével);
- a legtöbb ilyen archívum inter- vagy multidiszciplináris;
- a természet- és társadalomtudományok uralkodnak a témák között;
- az 1997 előtt született szolgáltatások többnyire saját fejlesztésű szoftvert használnak;
- a „cikk”, vagyis a pre- és a postprint jelenti az egyetlen közös dokumentumtípust;
- a beadási folyamat valamilyen módon moderált;
- a törlést/visszavonást ellenzik;
- a copyright ügyében a beadók a felelősek;
- a legtöbb szolgáltatást egyetemi könyvtárak vagy karok üzemeltetik.

Természetesen a tíz legnagyobb tematikus repozitórium nem reprezentálja azt a 150-400 további hasonló szolgáltatást, amelyeket a különféle *open archive* nyilvántartásokban eddig regisztráltak. Ez

a tíz is eléggé eltér egymástól, mert például az első és a második között méretben nagyobb a különbség, mint az utolsó öt összesített tételszáma, vagyis már a toplistán is észlelhető a *long tail* jelenség: a néhány nagy után sok kicsi következik. A méret nem lehet egyedüli mérőszáma a sikernek, hiszen vannak olyan új, vagy szűk, illetve interdiszciplináris szakterületekre specializálódott gyűjtemények, amelyekben ugyan nincsen sok publikáció, de felhasználói körük aktív és elkötelezett, és fontos szerepet játszanak az adott területen. Különösen ezeknek a kisebb archívumoknak volna hasznos, ha kialakulnának olyan szabványos és igény szerint alakítható értékelési módszerek, amelyekkel objektívabb összehasonlításokat lehetne végezni. Azt, hogy egy repozitóriumot mennyire ismer el az általa szolgált szakmai közösség, mérni lehetne például a közösség méretének és a feltöltött, illetve letöltött dokumentumoknak az arányával; vagy a szerzők beadási és archívumhasználati hajlandóságával; vagy azzal, hogy a repozitórium mennyire képes dokumentálni az adott szakterület növekedését és változásait.

/ADAMICK, Jessica – REZNIK-ZELLEN, Rebecca: *Trends in Large-Scale Subject Repositories*. = *D-Lib Magazine*, 16. köt. 11–12. sz. 2010./

(Drótos László)

Gyarapítás és gyűjtemények a francia egyetemi könyvtárakban 1988–2007 között

Az 1989-ben nyilvánosságra hozott „Rapport Miquel” a felsőoktatási könyvtárak támogatásának növekedését eredményezte Franciaországban, mivel az akkori francia kormány a felsőoktatás bővítésére törekedett és azt pénzügyi eszközökkel segítette. Szerencsére a könyvtárak is érezték a támogatások hatását építkezésekre, a műszaki infrastruktúra fejlesztésére és az állománygyarapításra fordítható összegek emelkedése terén.

Beszerezési keretek

Már az 1990-es években jelentősen nőtt a szakirodalom beszerzésére fordítható összeg. A két évtizedet átfogó időszak beszerzési kiadásai nehezen vethetők azonban össze, mert egyrészt magas volt közben az infláció, másrészt új egyetemek létrehozásával, meglevők szétválásával a felsőoktatási

intézmények száma 61-ről 98-ra növekedett. Az első öt évben a szakirodalom beszerzésére fordított kiadások 85%-kal emelkedtek. Az utána következő években is magasak maradtak a gyarapítási összegek, ennek következményeképp egy évtized elteltével 224%-kal többet költhettek az egyetemi könyvtárak szakirodalomra. Ennek ellenére az alacsony kiinduló értékek miatt a francia felsőoktatási könyvtárak csak hosszabb idő elteltével érhetik el a velük összehasonlítható külföldi könyvtárak szerzeményezési szintjét.

Beszerezések

1988-ban még csak 335 000 új kötet került a polcokra, öt évvel később már 560 000, és az évtized végén 900 000. De már az új évszázad elején ismét csökkenés volt tapasztalható, majd lassú emelkedés. A francia könyvtárak hagyományosan

nagy arányban vásárolnak francia nyelvű monográfiákat, és csak kis mértékben vesznek külföldi szakirodalmat. 1988-ban még 17% volt az idegen nyelvű művek aránya, ez egy évtizeddel később 13%-ra csökkent. Tanulságosak ebből a szempontból az egyes könyvtárak számadatai. A 2007-es statisztika szerint 36 könyvtár vásárolt 1000-nél több külföldi monográfiát és ezek közül csupán öt (Strasbourg és négy párizsi egyetemi könyvtár) többet, mint 5000-et. Ebből ismét felismerhető az a Franciaországra jellemző magatartás, hogy megelégednek a francia nyelvű kiadványokkal és a külföldi, főleg angol nyelven publikált kutatási eredményeket csak korlátozottan veszik figyelembe.

Folyóiratok terén a külföldi címek aránya már jóval magasabb. Az előfizetett folyóiratok száma a beszámolási időszakban csak mérsékelten emelkedett, bár közben a könyvtárak száma növekedett. A szomszédos európai országokhoz képest alacsony a megrendelt folyóiratok száma. 1988-ban 61 ezer folyóiratot fizettek elő, 2007-ben 111 ezret.

A folyóiratoknál feltűnő, hogy a külföldi címek aránya százalékosan csökkent. 1988-ban még fele-fele arányban voltak a francia és a külföldi címek, 2007-ben már csak 42%-ot tett ki a külföldi folyóiratok hányada. Az egyes könyvtárakra lebontva csupán 50 egyetemi könyvtár fizetett elő több mint 1000 folyóiratot, és egyedül a *Sorbonne* rendelt többet háromezernél.

Néhány éve a statisztikák az elektronikus források vásárlását is kimutatják. Eleinte nehezen indultak el ezen a területen a könyvtárak, de időközben minden könyvtár kínál elektronikus anyagokat, adatbázisokat kevésbé, inkább folyóiratokat. A

használt adatbázisok száma 2500 körül mozog, a 2002-ben előfizetett 178 880 e-folyóirat 654 300-ra emelkedett 2007-ben.

Gyűjtemények

A francia egyetemi könyvtárak teljes állománya 2007-ben 30,9 millió kötetet tett ki. Ennek kétharmada vidéken, egyharmada Párizsban található. Bár az elmúlt két évtizedben az állomány 60%-kal, mintegy 11,6 millió kötetrel növekedett – mint még előtte soha a könyvtárak történetében – a nagy európai ipari országokkal összehasonlítva azonban, még mindig rossz a helyzet. A vidéki egyetemek közül háromnak van több mint egymillió köte- te, a párizsiak közül pedig kettőnek. Másik végletként: 32 vidéki és 10 párizsi egyetemi könyvtárnak 200 ezernél kevesebb monográfia van a birtokában.

1988-ban az egyetemi könyvtárak összesen 331 ezer folyóira- ra fizettek elő, ezek közül a vidékieknek járt 184 ezer, Párizsba 147 ezer. Húsz évvel később a bejelentett folyóiratok száma 500 ezerre emelkedett, ez 50%-os növekedés. 2007-ben négy vidéki és hat párizsi könyvtár fizetett elő több mint 10 000 folyóiratot. A skála másik végén 17 olyan könyvtár van, 15 vidéken, és kettő a párizsi régióban, ahol kevesebb, mint 1000 címet rendelnek meg.

/GABEL, Gernot U.: Erwerbungen und Kollektionen der französischen Universitätsbibliotheken 1988–2007. = Bibliotheksdienst, 44. köt. 1. sz. 2010. p. 11–15./

(Burmeister Erzsébet)

Mobil jövő az egyetemi könyvtáraknak

Az elmúlt évtizedek tanulsága, hogy míg egyes újonnan felbukkanó technológiák csupán lassan, fokozatosan fejtik ki hatásukat a felsőoktatás területén, addig akadnak olyan újszerű műszaki megoldások is, amelyek viszonylag rövid időn belül indukálnak jelentős, sőt egyenesen forradalmi változásokat. A mobil eszközök régen jelen vannak mindennapjainkban, ehhez mérten a felsőoktatásban való alkalmazásuk csupán mérsékelten bővül. Ugyanakkor a legutóbbi időszak fejleményei, az újabb és újabb támogatott funkciók, nem utolsósorban pedig a vezeték nélküli hálózati kapcsoló-

dás lehetősége mind azt sejteti, hogy ezúttal akár a „forradalmi” jelzővel is illethető változások elé nézünk. A cikk egyes mobil eszközök, elsősorban az ún. okostelefonok és az e-könyv olvasók felsőoktatási könyvtári környezetben történő alkalmazását vizsgálja, valamint keresi e készülékek helyét a könyvtári szolgáltatásban.

A kérdés aktualitását alátámasztja, hogy a *New Media Consortium* nevű nemzetközi szervezet *Horizon Report* című éves jelentésében 2010-ben a „mobile computing” térnyerését helyezi a techno-